

Vem tar ansvar för klimatanpassningen?

– En översikt ur ett försäkringsperspektiv

Svensk Försäkring

Svensk Försäkring är försäkringsföretagens branschorganisation. Vi arbetar för goda verksamhetsförutsättningar för försäkringsföretagen. Vi arbetar också för högt förtroende för försäkringssektorn och för ökad kunskap om privata försäkringars betydelse i samhället.

Hög tid för mer klimatanpassning

Klimatet håller på att förändras. Sverige blir varmare och blötare med höjda temperaturer och ökad nederbörd. Med klimatförändringar kommer extrema väderhändelser som skyfall, värmeböljor och skogsbränder att bli allt vanligare.

Redan i dag är de klimatrelaterade skadorna omfattande och kostar årligen stora belopp. Försäkringsbranschen ser med oro på denna utveckling. Försäkringsföretagen har inget formellt ansvar för klimatanpassning men spelar en viktig roll då de hanterar skador och ersätter drabbade försäkringstagare. De arbetar också sedan länge med att förebygga skador som kan uppstå vid extrema väderhändelser.

Klimatförändringar är en stor utmaning som orsakar betydande påfrestringar på ekosystem och samhällen. Utsläppen av koldioxid och andra klimatgaser måste begränsas. Samhället behöver också anpassas till de nya risker som följer på klimatförändringarna. Genom en större uppslutning, tydligare ansvarsfördelning och skarpare lagstiftning kan effekterna av extrema väderhändelser minskas och samhället kan bli mer uthålligt.

”Redan i dag är de klimatrelaterade skadorna omfattande och kostar årligen stora belopp”

Vem tar ansvar?

Sverige saknar idag en nationell strategi och övergripande handlingsplan för klimatanpassningsarbetet. I regeringskansliet är ansvaret för klimatanpassningsfrågor delat mellan flera departement. Ett 30-tal centrala myndigheter är också involverade i arbetet men ingen myndighet har ett övergripande ansvar för klimatanpassning.

Länsstyrelserna har i uppdrag att samordna arbetet med klimatanpassning på regional nivå. De har överlämnat handlingsplaner till regeringen, som ger vägledning i det fortsatta arbetet på kommunal och regional nivå.

Kommunerna spelar en viktig roll i anpassningsarbetet. Kommunerna ska bland annat upprätta en översikts- och detaljplan för mark- och vattenanvändning. Plan- och bygglagen anger att kommunerna ska väga in risker för olyckor, översvämning och erosion vid planläggning och bygglovsprövning. De ska även analysera risker och sårbarheter samt fastställa planer för att förebygga och hantera extraordinära händelser. Det kommunala självstyret innebär att varje kommun själv beslutar hur regelverket ska utformas när det gäller hur och var bebyggelse kan uppföras.

Den enskilde fastighetsägaren ansvarar för skador på egen mark och fastighet och kan förebygga till exempel genom att separera dagvatten från spillvatten och genom att skapa funktionella lösningar mellan egen mark och kommunal mark.

Kostnaderna för klimatrelaterade skador ökar

Redan i dag är de klimatrelaterade skadorna omfattande och kostar årligen stora belopp. Översvämningar, storm- och åskskador samt skogsbranden i Västmanland orsakade höga kostnader för försäkringsbranschen och samhället under 2014. Det var främst översvämningsskador som ökade. Endast försäkringsbranschens kostnader för dessa skador beräknas att uppgå till över en miljard kronor.

Försäkringsföretagens kostnader för översvämningsskador

År	Antal	Mkr
2014	24 000	1 046*
2013	3 500	180
2012	3 600	174
2011	6 800	312
*Preliminära uppgifter		

Källa: Branschstatistik från Svensk Försäkring.

Hur fungerar försäkringar?

Syftet med försäkringar är att skydda enskilda personer och företag mot oförutsedda händelser. Genom att sprida risker över en grupp kan försäkringar erbjudas till en rimlig kostnad.

För att försäkring ska kunna erbjudas behöver vissa kriterier vara uppfyllda. Skadan ska till exempel vara plötslig och oförutsedd. Det ska också vara möjligt att beräkna och uppskatta omfattningen och kostnaden av en skada.

Skador som inte betraktas som plötsliga och oförutsedda, till exempel återkommande översvämningar i en källare, uppfyller inte längre de kriterier som gör det möjligt att erbjuda privat försäkring. Det kan då uppstå så kallad försäkringsnöd, det vill säga att det inte längre går att försäkra sig mot vissa risker.

Idag erbjuder den svenska försäkringsbranschen försäkringar med ett gott skydd för alla klimatrelaterade skador, både till företag och till konsumenter. Exempelvis ingår skydd för översvämningsskador i vanliga hem- och villaförsäkringar. Detta är förhållandevis unikt. I de flesta europeiska länder erbjuds endast ett begränsat försäkringsskydd i denna typ av försäkringar.

”Försäkringbranschen vill även i fortsättningen kunna erbjuda ett gott skydd vid klimatrelaterade skador”

Vad behöver göras på nationell nivå?

För att underlätta den nationella styrningen av klimatanpassningsarbetet föreslår Svensk Försäkring att

- det tas fram en övergripande nationell strategi för klimatanpassning
- ett enskilt departement får det övergripande ansvaret för frågor som rör klimatanpassning och att en samordnare utses
- det tydliggörs vilken myndighet, till exempel SMHI, som ska ha det övergripande och samordnande ansvaret för klimatanpassning
- finansieringsansvaret tydliggörs och utformas så att det skapar incitament till klimatanpassningsåtgärder för framförallt kommuner och enskilda fastighetsägare
- preskriptionstiden för beviljande av bygglov enligt plan- och bygglagen sätts till 30 år.

”Sverige saknar en övergripande strategi för klimatanpassning”

Vad är klimatanpassning?

Klimatanpassning innebär åtgärder för att anpassa samhället till de klimatförändringar vi redan idag märker av och de som vi inte kan förhindra i framtiden.

Klimatanpassning innebär också att aktivt möta klimatförändringar, dvs. minska sårbarheter och ta tillvara möjligheter för att utveckla ett långsiktigt robust samhälle.

Kommunerna spelar en viktig roll

Kommunerna ansvarar för flera viktiga funktioner, däribland markanvändning och bebyggelse, och är därmed centrala aktörer i anpassningsarbetet.

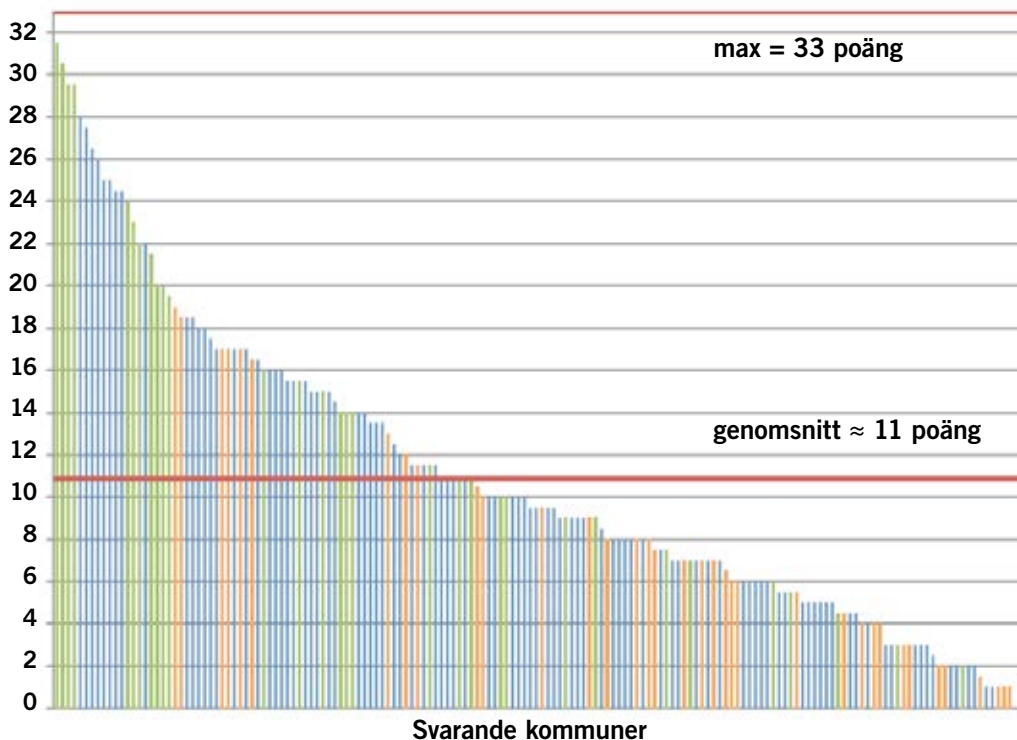
IVL Svenska Miljöinstitutet och Svensk Försäkring genomförde våren 2015 en enkätundersökning för att bedöma hur långt kommunerna kommit i sitt klimatanpassningsarbete. Enkäten visar att många kommuner i dagsläget inte har tillräcklig beredskap för att hantera extrema väderhändelser. 96 procent av kommunerna tror att de kommer att påverkas av klimatförändringar men var femte kommun arbetar inte med klimatanpassning i dagsläget.

”96 procent av kommunerna tror att de kommer att påverkas av klimatförändringar men var femte kommun arbetar inte med klimatanpassning i dag”

Av enkäten framgår även att stora kommuner överlag har kommit längre än små och medelstora kommuner samt att kustkommuner i större utsträckning arbetar med klimatanpassning jämfört med inlandskommuner. Ett vanligt problem tycks vara att det saknas politisk förankring för att genomföra ett effektivt klimatanpassningsarbete.

Kommunernas resultat i rankningen

Antal poäng

Staplarna visar varje kommuns totala poäng. De gröna staplarna avser stora kommuner, de blå är mellanstora och de orangea är små. För mer information se www.svenskforsakring.se/Huvudmeny/I-fokus/Tema-Klimat/

Vad behöver göras på kommunal nivå?

För att stärka kommunernas och enskilda fastighetsägares anpassningsarbete föreslår Svensk Försäkring att

- alla kommuner tar fram en klimatanpassningsplan
- kommunernas anpassningsarbete omfattar nybyggnation, men även befintlig bebyggelse och infrastruktur
- konsekvensanalyser tas fram som tar hänsyn till hela den förväntade livslängden för byggnader och infrastruktur
- det i föreskrifter fastställs att en kommun ska kunna hantera en definierad skyfallsmängd, förslagsvis i form av ett s.k. 100-årsregn
- det i föreskrifter fastställs krav vid nybyggnation på lägsta golvnivå i förhållande till högsta beräknade vattennivå i vattendrag eller hav.

Verktyg för klimatanpassning

EU-kommissionen har inom ramen för sitt klimatanpassningsarbete utvecklat ett verktyg och en process för klimatanpassning. Verktöget kan vara ett stöd för ett effektivt och systematiskt klimatanpassningsarbete på kommunal nivå. Arbetet utförs i sex steg.

1. Etablera klimatanpassningsarbetet i den interna organisationen. Centrala faktorer och frågeställningar bestäms men också hur processen ska se ut. Processen förankras, inte minst politiskt, och ekonomiska samt personella resurser fastställs.
2. Analysera risker och sårbarheter utifrån förväntade effekter av klimatförändringarna. Här behöver en helhetsbild över historiska, nuvarande och framtida risker skapas.
3. Identifiera anpassningsåtgärder utifrån den risk- och sårbarhetsanalys som har utförts.
4. Prioritera och välj anpassningsåtgärder utifrån tydliga beskrivningar och kriterier och genom att titta på synergier. Alla aktörer som är involverade i processen bör medverka i detta steg.
5. Genomföra åtgärder på basis av en konkret klimatanpassningsplan som beskriver vad som behöver göras för att omvandla åtgärdsförslagen. Det bör framgå vem/vilka som ska agera och när. Tillräckliga resurser ska tas fram.
6. Övervaka och utvärdera klimatanpassningsarbetet. På så sätt kan förbättringar av processen göras. Förändringar kan också behöva göras om förutsättningarna förändras eller ny information tillkommer.

För mer information se: www.climate-adapt.eea.europa.eu

Exempel på anpassningsåtgärder

Vem?	Vad?	Hur?	Exempel
Den enskilde fastighetsägaren	Minska risken för skada på egendom och fastigheter	Förebyggande arbete genom tekniska lösningar	<p>Led ej dagvatten till spillvatten</p> <p>Undvik hårdgörande av marken</p> <p>Fördröj regn och anlägg temporär magasinering</p> <p>Installera baktrycksskydd</p> <p>Översvämningssäkra eller bygg bort eventuell garagedfart</p>
Byggherre Teknik- och markplanerare	Minska risken för skador på egendom och infrastruktur	Öka kunskap och ansvar	<p>Bygg på lämplig plats</p> <p>Använd hållbar byggmetod</p> <p>Gör lämplig markplanering</p>
Kommunen	Minska risken för skada på fastigheter och infrastruktur	<p>Förebyggande, anpassning, investeringar</p> <p>Riskanalys, identifiering, behov, handlingsplan</p>	<p>Ta fram en klimatanpassningsplan</p> <p>Gör en kartering inklusive regn-/flödesmärkning</p> <p>Gör en skredinventering</p> <p>Dimensionera VA-nät</p> <p>Omhänderta dagvatten lokalt</p>
Staten	Minska risken för stora skador och kostnader p.g.a. klimatrelaterade skador	<p>Anpassad lagstiftning</p> <p>Styrning, tillsyn, stöd</p> <p>Öka kunskaper, bana väg framåt</p>	<p>Inrätta en klimatanpassningsstrategi</p> <p>Klargör ansvaret för finansiering av klimatanpassning</p> <p>Lagreglera krav på klimatanpassningsplan</p> <p>Öka mandatet till myndigheter att klargöra regler, t.ex. Boverket (lägsta golvnivå) och SMHI (dimensionering för regn)</p>

Svensk Försäkring

Box 24043
104 50 Stockholm

Besöksadress: Karlavägen 108
www.svenskforsakring.se